

Remissvar Alla tiders föräldraskap, SOU 2022:38, från Femmis

Dnr Ju2022/02331

Sammanfattning

Femmis ser positivt på utredningens förslag om en könsneutral föräldralagstiftning där fler familjebildningar och -konstellationer inkluderas. Vi är också positiva till att lagtexten förenklas och förtydligas. Femmis utgångspunkt är att den familjerättsliga lagstiftningen på ett tillgängligt och praktiskt tillämpbart sätt ska skydda barns intressen och spegla familjers behov oavsett familjekonstellation.

Nedan redogörs för Femmis synpunkter på utredningens förslag.

Om Femmis

Femmis är en förening för frivilligt ensamstående föräldrar med donation. Föreningen är ideell och partipolitiskt och religiöst obunden och består av personer i olika faser av processen att bli föräldrar som ensamstående med hjälp av assisterad befruktning med donator på eller från klinik eller spermabank. Föreningen grundades 2005.

Femmis överväganden

Föräldrar i plural exkluderar barn till en frivilligt ensamstående förälder (avsnitt 1.1)

Enligt 1 kap. 11 § har barn som tillkommit genom insemination eller IVF rätt att få veta detta av sina föräldrar. I lagtexten står det ”föräldrar” i pluralis och det är därmed oklart vad som gäller barn till en frivilligt ensamstående förälder. Det bör framgå direkt i lagtexten att denna rättighet även gäller barn som har en förälder, annars behandlas dessa barn olika.

Tydliggör vad som gäller vid anonym donation i utlandet (avsnitt 1.1)

Enligt 1 kap. 3 § första stycket ska föräldraskap fastställas för den andra föräldern om barnet är fött utom äktenskap. I andra stycket finns ett undantag: Föräldraskap ska inte fastställas om barnet har kommit till med hjälp av insemination eller IVF i Sverige eller utomlands om barnet har rätt att ta del om information om spermiedonatorn. Det är oklart vad som gäller om det är fråga om en anonym donator, som fortfarande kan användas vid behandling i utlandet. I 2 kap. 9 § står att Socialnämnden kan lägga ner en utredning om föräldraskap om det visar sig omöjligt att få de upplysningar som behövs för bedömning av frågan. Då utredningen har haft i uppdrag att göra regelverket mer överskådligt, tydligt och begripligt bör det framgå på ett tydligare sätt vad som gäller för anonyma donatorer.

Föräldrafullmakt välkomnas (avsnitt 14.9)

Utredningen bedömer att det kan krävas att en ”social” förälders behörighet - i likhet med vad som gäller för en vårdnadshavare - framgår av folkbokföringen för att kunna tillgå de digitala plattformar som idag behövs för att kunna utöva föräldraansvar. Utredningen föreslår därför att det införs en ny form av fullmakt, föräldrafullmakt, som gör det enklare för en person som inte är juridisk förälder att få en mer generell behörighet att hantera frågor som gäller barnet. Uppgift om föräldrafullmakt ska registreras i folkbokföringen och med fullmakten ska följa en förutbestämd och i lag angiven behörighet att i vårdnadshavarens ställe agera i olika frågor som rör barnet.

Förslaget innebär att barnets vårdnadshavare får möjlighet att lämna en föräldrafullmakt genom en anmälan till Skatteverket. Om barnet har fyllt 12 år ska barnet, som huvudregel, lämna sitt samtycke till en anmälan om föräldrafullmakt. Femmis tillstyrker utredningens förslag.

Femmis ställer sig dock tveksamma till den del av förslaget som innebär att tredje man inte ska vara skyldig att godta en föräldrafullmakt och vill se ett förtydligande kring hur det ska säkerställas att fullmakter inte avvisas godtyckligt.

Underlätta ökade möjligheter för vårdnadshavare att dela med sig av familjeförmåner (avsnitt 14.5)

Utredningen föreslår att en vårdnadshavare bör ha möjlighet att överlåta en del av sin rätt till föräldrapenning till en person som inte är barnets förälder och inte heller är likställd med en förälder. För frivilligt ensamstående föräldrar skulle möjligheten att överlåta föräldradagar till till exempel barnets morföräldrar ge barnet möjlighet till anknytning och att bygga upp och behålla en nära och långvarig relation och samtidigt underlätta vardagen. Många frivilligt ensamstående familjer har en eller flera personer som står familjen och barnet nära och i praktiken fungerar som ”sociala föräldrar”. Att dessa personer skulle kunna vara hemma med barnet under föräldraledigheten vore positivt för både förälder och barn. Detta ligger också i linje med vad den tidigare utredningen, SOU 2017:101 Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor – en ny modell för föräldraförsäkringen, föreslog. Femmis tillstyrker detta förslag som skulle gagna frivilligt ensamstående familjer.

Femmis föreslår att begreppet ”person som motsvarar förälder” används, istället för utredningens föreslagna begrepp ”särskild umgängespersion”, då vi anser att det bättre beskriver vilken typ av relation det handlar om och underlättar att i nästa steg knyta ytterligare rättigheter för barn till en sådan person, till exempel föräldrapenning.

Avslutande synpunkter

Femmis är glada att föräldrabalken ses över för att skapa en lagstiftning som blir mer lättbegriplig och lättare att tillämpa. Vi hoppas nu att de förslag som lyfts i utredningen kan bli till ny lagstiftning.

Stockholm 2023-01-26

Femmis – Föreningen för frivilligt ensamstående föräldrar genom donation

Kristina Närman, ordförande